

HEN447 KVALITATIVNÍ VÝZKUM V ENVIRONMENTALISTICE

Katedra environmentálních studií
Fakulta sociálních studií MU
podzim 2016

Aktualizováno: 29. 9. 2016

Základní informace:

Rozsah:

2 hodiny přednášky / 2 hodiny semináře; 8 kreditů dle standardu ETCS

Ukončení:

Zkouška

Prerekvizity:

! HEN446 Kvantitativní výzkum && ! NOW (HEN446 Kvantitativní výzkum) && (ENS117 Úvod do metodologie || (SOC106 Metodologie sociálních věd && SOC108 Statistická analýza dat))

Cílová skupina:

Environmentální studia (program FSS, N-HE)
Humanitní environmentalistika (program FSS, N-HE3)

Cíle předmětu:

Cílem předmětu je seznámit studující se základními přístupy, metodami a výzkumnými technikami kvalitativního výzkumu v sociálních vědách. Formou přednášek, četby základních metodologických textů a praktických cvičení získají studující nejen nutné znalosti, ale také potřebné praktické dovednosti k provedení samostatného i týmové kvalitativního výzkumu. Vedle designu výzkumu budou studující také seznámeni se základními způsoby prezentace výsledků a tvorby akademického textu.

Osnova předmětu:

I. část: Sběr a tvorba dat

1. Co to jsou data ve kvalitativním výzkumu?
2. Výzkumná otázka
3. Semistrukturovaný rozhovor
4. Transkript

II. část: Analýza

5. Zakotvená teorie
6. Co je to kód a k čemu slouží?
7. Otevřené, axiální a selektivní kódování
8. Analýza v prostředí Atlas.ti

III. část: Článek

9. Kapitola o metodologii
10. Kapitola o datech
11. Specifika kvalitativního článku
12. Prezentace výsledků kvalitativního výzkumu

Metody hodnocení:

Pro úspěšné zakončení předmětu je vyžadováno splnění čtyř podmínek. První z nich je představována četbou všech povinných textů. Druhá podmínka představuje provedení dvou vlastních semistrukturovaných rozhovorů. Třetí podmínkou je přepis obou těchto nahrávek. Čtvrtou je analýza těchto přepisů a sepsání závěrečné zprávy o výsledcích vlastní analýzy.

Kontakt:

RNDr. Robert Osman, Ph.D.

Geografický ústav PŘF MU

pracovna: 02008, konzultační hodiny viz osobní stránky v ISu

<http://is.muni.cz/osoba/80142?fakulta=1431;obdobi=4966>

e-mail: osman@mail.muni.cz

tel: (+420) 549 498 010, (+420) 739 434 012

Obsahové a časové rozvržení kurzu:

Datum P	Týden	Forma	Téma
21. 9.	1.	P	Úvodní seznámení Představení účastníků kurzu, představení potenciálních zájmových témat výzkumu, představení sociální geografie, ukázka empirické studie.
		S	Požadavky na úspěšné ukončení předmětu. Struktura a harmonogram semestru.
		Č	Bez literatury
28. 9.	2.		Den české státnosti
5. 10.	3.	P	Výzkumná otázka Výzkumná oblast, výzkumné téma, výzkumná otázka, hypotéza. Nestrukturovaný, semistrukturovaný a strukturovaný rozhovor.
		S	Formulace vlastní výzkumné otázky, tematická příprava rozhovoru, pilotní rozhovor, ukázka rozhovoru.
		Č	Mulíček, Osman, Seidenglanz 2013 Osman 2016 Osman, Pospíšilová 2016
12. 10.	4.	P	Rozhovor Příprava na rozhovor, výběr místa a času rozhovoru, informovaný souhlas, etika rozhovoru, průběh rozhovoru, styly vedení rozhovoru, audiozáznam, psaní poznámek, závěr rozhovoru, anonymizace a archivace rozhovoru.
		S	Formulace vlastní tematické struktury rozhovoru, výběr komunikačního partnera, nácvik rozhovoru.
		Č	Creswell 2009 Kaufmann 2010 Seidman 2005
19. 10.	5.	P	Transkript Co je to transkript? Základní náležitosti a struktura transkriptu. Různé druhy transkriptů (doslovný, anotovaný atp.). Hlavička, vlastní přepis, zkratky mluvčích, přepisování slov, přepisování replik, přepisování pauz, střídání mluvčích, transkripční značky.
		S	Ukázka práce v programu na úpravu nahrávky Audacity, ukázka práce v programech na přepis nahrávky F4 a InqScribe.
		Č	Ashmore, Reed 2001 Kaderka, Svobodová 2006

26. 10.	6.	P	Co je to kvalitativní metodologie? Základní východiska kvalitativní metodologie, rozdíly mezi kvantitativní a kvalitativní metodologií, hermeneutika, dvojí hermeneutika, hermeneutický kruh, indukce, dedukce, reprezentace populace, reprezentace problému, teorie saturace.
		S	Reflexe provedených rozhovorů.
		Č	Bryman 2008 Disman 2008a Disman 2008b
2. 11.	7.		Čtecí a přepisovací týden
9. 11.	8.	P	Jak se dělá kvalitativní analýza? První nestrukturované čtení. Opakované strukturované čtení. Psaní komentářů. Formulace otázek. Hledání výzkumného problému.
		S	Reflexe provedených rozhovorů, reflexe prováděných přepisů, nácvik psaní vlastních analytických komentářů.
		Č	Strauss, Corbinová 1999a Šeďová 2007
16. 11.	9.	P	Metoda zakotvené teorie (GTM) Co to je kód, k čemu slouží kódování, jak vytvářet kódy, jak pojmenovávat kódy, otevřené, axiální a selektivní kódování, memopoznámky, síťové náhledy, diagramy, náčrty, obrázky, schémata, mentální mapy.
		S	Reflexe provedených rozhovorů, reflexe provedených přepisů, nácvik tvorby vlastních kódů.
		Č	Charmaz 2011 Rennie, Fergus 2006
23. 11.	10.	P	Atlas.ti Ukázka základní funkcionality programu Atlas.ti. Hermeneutická jednotka, primární dokumenty, označování úryvků, vytváření komentářů, vytváření kódů, slučování kódů, přejmenování kódů, vytváření memopoznámek.
		S	Provádění vlastní analýzy v prostředí Atlas.ti, vyhledávání pomocí kódů.
		Č	Strauss, Corbinová 1999b
30. 11.	11.	P	Analýza textu Způsoby rozkladu textu, způsoby hledání nových souvislostí, ověřování protipříklady, způsoby formulace nových souvislostí.
		S	Provádění vlastní analýzy v prostředí Atlas.ti, tvorba vlastních síťových náhledů, tvorba rodin kódů.
		Č	Konopásek 2008
7. 12.	12.	P	Psaní kvalitativního textu Specifika kvalitativních textů, metodická kapitola, empirická kapitola, formátování přímých citací, formulace závěrů, formální úprava.
		S	Provádění vlastní analýzy v prostředí Atlas.ti, formulace vlastních memopoznámek, sepsání vlastního odstavce závěrečné zprávy.
		Č	Novotný 2007 Šeďová, Švaříček 2013
14. 12.	13.	P	Prezentace na konferenci Prezentace výsledků vlastního výzkumu.
		S	Zpětná vazba k samotným výsledkům i ke způsobům jejich prezentování.
		Č	Bez literatury

Důležité termíny:

25. 10. 2016 provedený první rozhovor
8. 11. 2016 zhotovený přepis prvního rozhovoru
22. 11. 2016 provedený druhý rozhovor
6. 12. 2016 zhotovený přepis druhého rozhovoru
14. 12. 2016 prezentace a obhajoba vlastních zjištění
3. 1. 2017 odevzdání závěrečné zprávy

Povinná literatura:

- ASHMORE, M., REED, D. Nevinnost a nostalgie v konverzační analýze: Dynamické vztahy mezi nahrávkou a jejím přepisem. *Biograf* 2001, s. 3–23.
- BRYMAN, Alan. *Social research methods*. Oxford: Oxford University Press, 2008. s. 365–399.
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 2008a. s. 283–321.
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 2008b. s. 323–359.
- CHARMAZ, Kathy. Grounded Theory. In SMITH, Jonathan A. *Qualitative psychology: a practical guide to research methods*. Los Angeles, Calif.: SAGE Publications, 2008. s. 81–110.
- CRESWELL, John W. *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Los Angeles: Sage, 2009. s. 129–143.
- KADERKA, P., SVOBODOVÁ, Z.: Jak přepisovat audiovizuální záznam rozhovoru? Manuál pro přepisovatele televizních diskusních pořadů. *Jazykovědné aktuality*, 43 (3–4), 2006, s. 18–51.
- KAUFMANN, Jean-Claude. *Chápající rozhovor*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON. 2010. s. 56–73.
- KONOPÁSEK, Z. Making thinking visible with Atlas.ti: Computer assisted qualitative analysis as textual practices. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 9, č. 2, 2008. odst. 62, čl. 12.
- MULÍČEK, Ondřej, OSMAN, Robert, SEIDENGLANZ, Daniel. Imaginace a reprezentace prostoru v každodenní zkušenosti. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, AV ČR, 49 (5), 2013. s. 781–810.
- NOVOTNÝ, Petr. Psaní napříč kvalitativním výzkumem. In ŠVARŤÍČEK, Roman, Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. s. 248–257.
- OSMAN, Robert. Sémantická mapa: příklad Ústí nad Orlicí. *Geografie*, 121 (3), 2016. s. 463–492.
- OSMAN, Robert, POSPÍŠILOVÁ, Lucie. Zkušenost bez zraku: příležitost pro reflexi prostorového normativu.“ *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, 17(1), 2016. s. 63–76.
- RENNIE, David L., FERGUS, Karen D. Embodied categorizing in the grounded theory method methodical hermeneutics in action. *Theory & Psychology*, 16 (4), 2006. s. 483–503.

- SEIDMAN, Irving. Interviewing as qualitative research: a guide for researchers in education and the social sciences. New York: Teachers College, Columbia University, 2005. s. 78–94.
- STRAUSS, Anselm; CORBINOVÁ, Juliet. Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie. Boskovice: Albert, 1999a. s. 42–52.
- STRAUSS, Anselm; CORBINOVÁ, Juliet. Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie. Boskovice: Albert, 1999b. s. 145–167.
- ŠEĎOVÁ, Klára. Analýza kvalitativních dat. In ŠVARŤÍČEK, Roman, Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. s. 207–247.
- ŠEĎOVÁ, Klára, ŠVARŤÍČEK, Roman. Jak psát kvalitativně orientované výzkumné studie. Kvalita v kvalitativním výzkumu. Pedagogická orientace, 23(4), 2013. s. 478–510.

Doplňující literatura:

- BRYMAN, Alan. Social research methods. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-920295-9.
- DENZIN, Norman; LINCOLN, Yvonna. Collecting and interpreting qualitative materials. Thousand Oaks : SAGE Publications, 2003. 682 s. ISBN 0761926879.
- EMERSON, Robert M; FRETZ, Rachel I; SHAW, Linda L. Writing ethnographic fieldnotes. Chicago: University of Chicago Press, 1995. 254 s. ISBN 0226206807.
- ESTERBERG, Kristin G. Qualitative methods in social research. Boston: McGraw-Hill, c2002. ISBN 0-7674-1560-4.
- GAVORA, Peter. Sprievodca metodológiou kvalitatívneho výskumu. Bratislava, Vydavateľstvo UK, 2011. 229 s. ISBN 9788022323178.
- HÁJEK, Martin. Čtenář a stroj: vybrané metody sociálněvědní analýzy textů. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2014, 226 s. ISBN 9788074191619.
- ŘIHÁČEK, Tomáš; ČERMÁK, Ivo; HYTYCH, Roman. Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 190 s. ISBN 9788021063822.
- SILVERMAN, David; ŠTULRAJTER, Martin. Ako robiť kvalitatívny výskum : praktická príručka. Bratislava: Ikar, 2005. 327 s. ISBN 8055109044.
- SMITH, Jonathan A. Qualitative psychology: a practical guide to research methods. 2nd ed. Los Angeles, Calif.: SAGE Publications, 2008. ISBN 978-1-4129-3083-3.
- TOUŠEK, Laco; BUDILOVÁ, Lenka J.; FATKOVÁ, Gabriela; HEJNAL, Ondřej; LUPTÁK, Ľubomír; RŮŽIČKA, Michal; ŠIMEK, Jan. Kapitoly z kvalitativního výzkumu. Vyd. 1. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2015. 119 s. ISBN 978-80-261-0471-1.